

საქართველოს უნივერსიტეტი
ხელოვნებისა და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სკოლა
ისტორიის სადოქტორო პროგრამა

ხელნაწერის უფლებით

თეა მეშველიშვილი

**ოსმალეთის იმპერიის და ანგორის მთავრობის
ურთიერთობა საბჭოთა რუსეთთან 1917-1921
წლებში**

ისტორიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად წარმოდგენილი ნაშრომის
სადისერტაციო მაცნე

(კვალიფიკაციის კოდი: 0222.1.1 ისტორია)

თბილისი

2024

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია საქართველოს უნივერსიტეტის ხელოვნებისა და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სკოლის ისტორიის დეპარტამენტში.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი

ზურაბ ბატიაშვილი
ისტორიის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

სამეცნიერო ხელმძღვანელი

სალიპ უჩაქი
ფილოლოგიის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

შიდა ექსპერტი

გიორგი სორდია
ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

მოწვეული ექსპერტი:

როინ ყავრელიშვილი
ისტორიის დოქტორი, პროფესორი

მოწვეული ექსპერტი:

ზაზა წურწუშია,
ისტორიის დოქტორი, პროფესორი

საბჭოს თავმჯდომარე

ცირა ჩიკვაძე
ისტორიის დოქტორი, პროფესორი

საბჭოს წევრი

ლალი ფირცხალავა
ისტორიის დოქტორი, პროფესორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2024 წლის. 8 აპრილს, 15.00 საათზე.

მისამართი: თბილისი, კოსტავას 77ა, #519-ე აუდიტორია.

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება საქართველოს უნივერსიტეტის

ბიბლიოთეკაში, თბილისი, კოსტავას ქ.# 77ა, საქართველოს

უნივერსიტეტის IV კორპუსი.

სადისერტაციო მაცნე დაიგზავნა 2024 წლის 23 თებერვალს.

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი

ნათია მანჯიკაშვილი

სადისერტაციო ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

საკვლევი თემის აქტუალურობა:

სადისერტაციო ნაშრომი ეხება ოსმალეთისა და ანგორის მთავრობის ურთიერთობას საბჭოთა რუსეთთან 1917 – 1921 წლებში. კვლევაში არის მცდელობა წარმოჩინდეს ოსმალეთის ცარისტულ რუსეთთან ურთიერთობის დინამიკა, ბოლშევიკური გადატრიალების შემდეგ გეოპოლიტიკური პროცესების გავლენით ოსმალეთსა და საბჭოთა რუსეთს შორის ურთიერთობების ტრანზფორმაცია და როგორ მოხდა ამ ურთიერთობების უკვე პარტნიორულ ჭრილში გადასვლა.

1913 წელს გადატრიალების შედეგად ოსმალეთის მთავრობის სათავეში ერთობისა და პროგრესის პარტია მოვიდა. ქვეყანას პარტიის სამი ლიდერი - ენვერ ფაშა, თალათ ფაშა და ჯემალ ფაშა მართავდა, „ახალგაზრდა თურქების“ ფაქტობრივი დიქტატურა დამყარდა. „ახალგაზრდა თურქების“ მთავრობა პან-თურანული იდეებითა და დიდი თურანის აღდგენით იყო შეპყრობილი. 1917-1918 წლებში ოსმალეთის პოლიტიკაც სამხრეთ კავკასიაში ამ იდეის გარშემო ტრიალებდა. ოსმალეთმა სამხრეთ კავკასიაში, როგორც ტერიტორიების გაფართოება, ასევე გავლენის გაზრდა სცადა ბრესტ-ლიტოვსკის ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ, დამატებითი ხელშეკრულების საფუძველზე, რომელის მიხედვით ოსმალეთსა და საბჭოთა რუსეთს შორის საზღვარი სამი სანჯაყზე -ყარსი, არტანსა და ბათუმზე გადიოდა; „ითთიჰადისტებმა“ ახლო აღმოსავლეთში მუსლიმების დაცვისა და გაერთიანების მიზნით შექმნეს „ისლამის არმია“, რომელმაც ბაქოს აღებაც მოახერხა. 1918 წლებში საბჭოთა რუსეთის ინტერესები სამხრეთ კავკასიაში გაძლიერდა. ბოლშევიკებმა სამხრეთ კავკასიის რესპუბლიკების გასაბჭოება პირველი რიგის ამოცანად დაისახეს და მათი პირველი დარტყმა იყო ბაქოზე, რადგან ჩამოშლილი ეკონომიკის აღსადგენად ბაქოს ბუნებრივი რესურსები ბოლშევიკებისათვის მეტად მიმზიდველი იყო. საბჭოთა მთავრობის ინტერესები კი სრულად ეწინააღმდეგებოდა ოსმალეთის ინტერესებს რეგიონში. ინტერესების ეს

დაპირისპირება 1918 წლის 30 ოქტომბრამდე გაგრძელდა, მუდროსის დროებითი ზავის დადების შემდეგ ანტანტის სახელმწიფოების მიერ ოსმალეთის იმპერიის ტერიტორიების დანაწილება მოხდა. ანატოლიაში იწყება ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა მუსტაფა ქემალ ფაშა.

1919 წლის ზაფხულში წამოწყებული მოლაპარაკებები ბოლშევიკებსა და თურქ ნაციონალისტებს შორის წლის ბოლოს და 1920 წლის დასაწყისში განსაკუთრებით გააქტიურდა. მოლაპარაკებები მეტწილად ბაქოში მიმდინარეობდა და საბჭოთა მხრიდან დახმარების მიღებას ორი დაჯგუფება ითხოვდა - მუსტაფა ქემალ ფაშას წარგზავნილი ოფიცრები და ყარაქოლის წევრები. მუსტაფა ქემალ ფაშამ მომგებიანი სვლა გააკეთა და მოქმედებების კოორდინირებულად წარმართვის მიზნით ეს ორი დაჯგუფება ერთ ორგანიზაციაში გააერთიანა. 1919 წელს დაწყებულმა ამ ერთეულმა შეხვედრებმა საფუძველი ჩაუყარა დიდ კავშირს, რომელიც ორმხრივი ინტერესებით იყო განპირობებული და ბოლშევიკებისათვის მსოფლიოში პროლეტარული რევოლუციის გავრცელების კონცეფციაში სრულად ჯდებოდა. იმპერიალიზმის წინააღმდეგ ერთობლივი ბრძოლა ორივე მხარისათვის მომგებიანი იყო. ეს ალიანსი საბედისწერო აღმოჩნდა სამხრეთ კავკასიის დამოუკიდებელი რესპუბლიკებისათვის. სამხრეთ კავკასია იყო იმპერიალისტების წინააღმდეგ გაერთიანებული თურქი ნაციონალისტური მთავრობისა და საბჭოთა რუსეთის სტრატეგიული გარიგების ერთ-ერთი საფუძველი. ამ ერთობამ განსაზღვრა სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოების ბედი. ამ ალიანსის შედეგად, 1921 წელს დასრულდა აზერბაიჯანის, სომხეთისა და საქართველოს გასაბჭოება.

საკვლევი თემის აქტუალურობა განპირობებულია საქართველოს დამოუკიდებლობის წლებთან დაკავშირებულ ქართულ ისტორიოგრაფიაში ოსმალური დოკუმენტების თუ თურქი საჯარო მოხელეების მემუარული ნაშრომების სამეცნიერო მიმოქცევაში არსებული სიმწირით. ჩვენ შევეცადეთ კომპლექსურად წარმოგვეჩინა ქემალისტებსა და საბჭოთა მთავრობის შორის ურთიერთობები

პირველადი წყაროების ჭრილში და, ამგვარად, წინა პლანზე გამოგვეტანა არა ინტერპრეტირებული მოვლენები, არამედ, ფაქტები, რომლის საფუძველზეც მოხდა ჩვენი ჰოპოთეზების გამყარება.

კვლევის მიზნები და ამოცანები:

1. რა ფაქტორებმა და ისტორიულმა პროცესებმა განაპირობა თურქი ნაციონალისტებისა და საბჭოთა რუსეთის ალიანსი;
2. ამ ალიანსმა რა გეოპოლიტიკური გავლენა იქონია სამხრეთ კავკასიის რესპუბლიკებზე. ჩვენი მიზანია წარმოვაჩინოთ პოლიტიკურ პროცესებში ჩართული სამხედრო და პოლიტიკური მოღვაწეების დამოკიდებულება და შეხედულებები მიმდინარე პროცესებთან დაკავშირებით;
3. ნაციონალისტებისა და ბოლშევიკების ურთიერთობის ჭრილში სამხრეთ კავკასიის საზღვრების ცვლილებების დინამიკა;
4. საბჭოთა მთავრობისა და ანგორის მთავრობის ინტერესების წარმოჩენა და შეპირისპირება;

ნაშრომის წყაროთმცოდნეობითი ბაზა

საკვალიფიკაციო ნაშრომის ძირითად წყაროთმცოდნეობით ბაზას წარმოადგენს როგორც თურქულ სამეცნიერო ბრუნვაში არსებული, ასევე, თურქულ არქივებში დაცული და შემდგომ კრებულად გამოცემული (გენერალური შტაბის და თურქეთის ეროვნული მეჯლისის მიერ) დოკუმენტები, 1917-1921 წლებში გამოცემული პერიოდული გამოცემები (Tercüman ı Hakikat, Vaki,t Tasvir-i Efkâr, Hakimiyet i Milliye)ნაშრომში გამოყენებულია განხილული პრობლემის შესახებ არსებული სამეცნიერო ლიტერატურა.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და კვლევის ძირითადი შედეგები:

კვლევის მეცნიერული სიახლე უკავშირდება თემის აქტუალურობას. სადისერტაციო ნაშრომში წარმოჩენილია კრებულების სახით გამოცემული ოსმალური საარქივო მასალები, მემუარული ნაშრომები, პერიოდული გამოცემები, რაც სადისერტაციო ნაშრომს მნიშვნელობას

განსაზღვრავს. შევეცადეთ გამოგვეყენებინა თურქულ სამეცნიერო ბრუნვაში არსებული საარქივო დოკუმენტები და აღმოგვეჩვენა საქართველოს დამოუკიდებლობის წლების ქართულ ისტორიოგრაფიაში არსებული ხარვეზი.

კვლევის შედეგები შემდეგია:

1. ოქტომბრის გადატრიალების შემდეგ ოსმალეთისთვის სახარბიელო მდგომარეობა შეიქმნა და სამხრეთ კავკასიაში პოზიციების გაძლიერებით 1877-1878 წწ. არსებული სტატუს-კვოს დაბრუნება სცადა;
2. 1917 -1918 წლებში ოსმალეთმა ჩრდილო-აღმოსავლეთ საზღვრის დაცვა და გაძლიერება დაიწყო, ვინაიდან სამხრეთ კავკასიის საზღვართან ბოლშევიზმის გავრცელების საშიშროება დადგა;
3. მუდროსის დროებითი ზავის ხელმოწერის შემდეგ დაუძღვრებულ და ანტანტის სახელმწიფოების მიერ დანაწევრებულ ოსმალეთში გამოჩნდნენ პატრიოტული ძალები, რომელთაც გააჩაღეს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლა. ამ ბრძოლის წარმატებით დაგვირგვინებისათვის აუცილებელი იყო მეკავშირის პოვნა, რომელთანაც თურქ ნაციონალისტებს საერთო ინტერესი ექნებოდათ და სამხედრო დახმარების პირობასაც მიიღებდნენ. ამ მხრივ იმპერიალისტების წინააღმდეგ ბრძოლაში საბჭოთა რუსეთი საუკეთესო პარტნიორი აღმოჩნდა;
4. თურქი ნაციონალისტებისა და ბოლშევიკების საერთო ინტერესები იმპერიალისტურ სახელმწიფოებთან ბრძოლის პერსპექტივაში ერთმანეთთან თანხვედრაში იყო. საბჭოთა რუსეთისთვის ოსმალეთის პან-ისლამური იდეოლოგიის რევოლუციურ კონტექსტში გარდაქმნა და ანატოლიაში წამოწყებული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის - როგორც საკუთარი იდეოლოგიის - გავრცელების კარგი პერსპექტივა იყო. ამგვარად, საერთო ამოცანებზე კონცენტრირების შემდეგ იდეოლოგიურმა განსხვავებებმაც

მეორე პლანზე გადაინაცვლა და ორ ძალას შორის ალიანსი შედგა;

5. ქემალისტური მთავრობა საბჭოთა რუსეთისთვის სამხრეთ კავკასიაში საფრთხეს აღარ წარმოადგენდა, რადგან ანგორის მთავრობისთვის პირველი რიგის ამოცანა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის წარმატებით დარგვირგვინება და ქვეყნის ინტერესების დაცვა იყო, ამიტომ, საბჭოთა რუსეთმა მარტივად მოახერხა სამხრეთ კავკასიის რესპუბლიკების გასაბჭოება;
6. ქემალისტური თურქეთისა და საბჭოთა რუსეთის ალიანსი გეოპოლიტიკური აუცილებლობით იყო გამოწვეული და გრძელვადიან პერსპექტივაში სეკულარულ თურქეთსა და კომუნისტურ საბჭოთა რუსეთს შორის პარტნიორობა იდეოლოგიურად რადიკალური განსხვავებების გამო წარმოუდგენელი იყო.

კვლევის მეთოდები:

სადისერტაციო ნაშრომი ეფუძნება თვისებრივი კვლევის მეთოდებს. კერძოდ, ჩვენი ჰიპოთეზების გასამყარებლად ვიყენებთ დისკრიფციულ მეთოდს და ისტორიულ მოვლენათა ინტერპრეტაციის მეთოდს. აღნიშნული მეთოდოლოგიის გამოყენება ჩვენ დაგვხმარა:

1. წარმოგვეჩინა ბოლშევიკთა და თურქ ნაციონალისტთა ალიანსის მიზეზები ისტორიულ კონტექსტში;
2. დაგველაგებინა ისტორიული ფაქტები სისტემურად და არგუმენტირებული მსჯელობით გაგვეკეთებინა დასკვნები;
3. ოსმალური და საბჭოთა წყაროების შედარებითი ანალიზის საფუძველზე ჩამოგვეყალიბებინა არგუმენტირებული შეხედულებები;

დოკუმენტების ანალიზის საფუძველზე შევძელით ისტორიული ფაქტებისა და წყაროების ინტერპრეტაცია და საკუთარი დასკვნების ფორმულირება.

ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა

სადისერტაციო ნაშრომი წარმოადგენს 1917-1921 წლებში ოსმალეთისა და ანგორის მთავრობისა და ბოლშევიკური რუსეთის ურთიერთობის დინამიკის გამოკვლევას, ამიტომ შესაძლებელია მისი საქართველოს დამოუკიდებლობის წლების ისტორიის მკვლევასებისთვის გამოსაყენებლად. ნაშრომი დახმარებას გაუწევს მკვლევარებს, რომლებიც მუშაობენ ამ პერიოდზე, ასევე, ვისაც სურს წარმოადგენა ჰქონდეს 1918-1921 წლებში ქემალისტებსა და ბოლშევიკების ურთიერთობის შესახებ.

ნაშრომის სტრუქტურა და მოცულობა

სადისერტაციო ნაშრომი მოიცავს 139 გვერდს და შედგება შესავლის, ექვსი თავისა და დასკვნისაგან.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

შესავალი

ნაშრომის შესავალში წარმოჩენილია საკვლევი თემის აქტუალურობა, კვლევის მიზნები და ამოცანები, სადისერტაციო ნაშრომის კვლევის ჰიპოთეზები, ჩამოყალიბებულია ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და კვლევის ძირითადი შედეგები.

I თავი - ლიტერატურის მიმოხილვა

სადისერტაციო ნაშრომზე მუშაობის დაწყებამდე მოხდა იმ ძირითადი მიმართულების ლიტერატურის განსაზღვრა, რომელსაც ეყრდნობა კვლევა და დაგეგმვარა ჩვენი ჰიპოთეზების განმტკიცებაში.

სადისერტაციო ნაშრომი ძირითადად ემყარება პირველად საისტორიო წყაროებს, რომელიც დაცულია თურქეთის გენერალური შტაბის არქივში, საბჭოთა რუსეთის საგარეო საქმეთა კომისრის არქივში, გამოვიყენეთ მემუარული ლიტერატურა და პერიოდიკა. მოხდა ლიტერატურის სისტემატიზაცია, რომელიც დაიყო ოთხ ნაწილად: საარქივო მასალა, მემუარები, სამეცნიერო ლიტერატურა და პრესა.

სადისერტაციო ნაშრომზე მუშაობისას ძრითადი აქცენტი გაკეთდა მემუარულ ლიტერატურაზე, როგორც არის ეროვნულ-განმაავისუფლებელი ბრძოლის ერთ-ერთი თვალსაჩინო ლიდერის-ქიაზიმ ყარაბეჯირის, საბჭოთა რუსეთში ანგორის პირველი ელჩის, გენერალ ალი ფუად ჯებესოის მემუარული ნაშრომები. ჰიპოთეზების გასამტკიცებლად დაგვეხმარა მუსტაფა ქემალ ფაშას სიტყვით გამოსვლებისა და მიმართვების კრებულები, ასევე, საბჭოთა რუსეთის საგარეო საქმეთა სახანლო კომისრის, გიორგი ჩიჩერინის სიტყვით გამოსვლები და სტატიები. სადისერტაციო ნაშრომში დიდი ადგილი უკავია სამხრეთ კავკასიისა და საქართველოს საგარეო პოლიტიკის შესახებ დოკუმენტების კრებულს, ასევე, საბჭოთა რუსეთის საგარეო პოლიტიკის შესახებ დოკუმენტაციის კრებულებს. ოსმალეთისა და შემდგომ ანგორის ხელისუფლების სამხრეთ კავკასიაში პოლიტიკის შესწავლის, 1914 წლიდან ოსმალეთ-რუსეთის საზღვრების გარშემო პოლიტიკური დებატების უკეთ წარმოსაჩენად გამოვიყენეთ თურქეთის გენერალური შტაბის მიერ გამოცემული საარქივო დოკუმენტების კრებული. დიდი ეროვნული კრების დადგენილებებისა და საიდუმლო კრების ოქმების კრებულები, რომელიც მოიცავს 1920-1921 წლების პერიოდს. სადისერტაციო ნაშრომში გამოყენებულია ჩვენს საკვლევ თემასთან დაკავშირებული თურქულ ისტორიოგრაფიაში არსებული კვლევები, მიმოხილულია უცხოელი და რუსი მკვლევარების ისტორიოგრაფიული ბაზა.

თავი II - ოსმალეთი პირველი მსოფლიო ომის დროს.

პირველ მსოფლიო ომში ოსმალეთის ადგილი და როლი წარმოჩენილია რამდენიმე ქვეთავში და მოიცავს საერთაშორისო ვითარების მიმოხილვას პირველი მსოფლიო ომის დაწყებამდე, წარმოჩენილია ის მიზეზები, რამაც განაპირობა პირველ მსოფლიო ომში ოსმალეთის ჩართვა, პირველი თავის ერთ-ერთი ქვეთავი დათმობილი აქვს სომხური თემის საკითხს ოსმალეთში პირველი მსოფლიო ომის დროს, რადგან სომხური სეპარატიზმი, როგორც ცარისტული რუსეთისთვის, ასევე, საბჭოთა რუსეთისთვის იმპერიალისტური ზრახვების

განხორციელებისთვის კარგი იარაღი იყო. პირველი მსოფლიო ომის დროს ბოსფორისა და დარდანელის სრუტეების საკითხი აქტუალური გახდა. ცარისტული რუსეთის უმაღლეს წრეებში უკვე საუბრობდნენ, რომ დადგა კონსტანტინოპოლის აღების დრო. ცარისტულ რუსეთთან ერთად ბრიტანეთსა და საფრანგეთში აქტუალური იყო კონსტანტინოპოლის დაპყრობის ამბიციური გეგმაც. 1915 წლის მარტ-აპრილში საფრანგეთს, ბრიტანეთსა და რუსეთს შორის მიმდინარეობდა მიმოწერა და პირისპირ შეხვედრები, რომელზეც მხარეები ცდილობდნენ სრუტეებზე და კონსტანტინოპოლის საკითხზე შეთანხმების მიღწევას. სიტუაცია შეიცვალა ოქტომბრის გადატრიალების შემდეგ, 1917 წელს, რა დროსაც ოსმალეთს შესაძლებლობა მიეცა გამოსულიყო ომიდან და შეენარჩუნებინა ტერიტორიები. რუსეთის სახელმწიფოს სათავეში მოსული ბოლშევიკური მთავრობა უარს აცხადებდა ოსმალეთის დანაწილებაზე და მოითხოვდა სამშვიდობო მოლაპარაკებების დაწყებას ზავის დადების მიზნით.

თავი III ოსმალეთის პოლიტიკა სამხრეთ კავკასიაში.

აღნიშნულ თავში მიმდინარეობს მსჯელობა რამდენიმე ჰიპოთეზაზე. ჩვენი ჰიპოთეზის თანახმად, ოქტომბრის გადატრიალების შემდეგ ოსმალეთს სურდა კავკასიაში გავლენის გაზრდა და საბჭოთა რუსეთის დასუსტება, რომელიც, თავის მხრივ, სომხურ სეპარატიზმს აღვივებდა და სომხეთისთვის მიწების გადაცემას ითხოვდა; ოქტომბრის გადატრიალების შემდეგ ბრესტ-ლიტოვსკის, ტრაპიზონისა და ბათუმის სამშვიდობო მოლაპარაკებებზე ოსმალეთი ახერხებს ყველა თავისი მოთხოვნის დაკმაყოფილებას; აღნიშნულ თავში გაანალიზებულია სამხრეთ კავკასიისა და საქართველოს შესახებ ისტორიული დოკუმენტები, ასევე, საბჭოთა კავშირის საგარეო პოლიტიკის შესახებ დოკუმენტები, რომელიც დაგვჩვენებს ჩვენი ჰიპოთეზების გამყარებაში. ოქტომბრის გადატრიალების შემდეგ კავკასიის ფრონტზე დღის წესრიგში დადგა სამშვიდო მოლაპარაკებების დაწყების აუცილებლობა. ოსმალეთი მოლაპარაკებებს მართავდა ამიერკავკასიის კომისარიატთან. ოსმალეთის ყველა მოთხოვნა დაკმაყოფილდა. ყარსის, არტაანის და

ბათუმის შემოერთებით ოსმალეთის გავლენა და ძალა კიდევ უფრო გაიზარდა. ტრაპიზონსა და ბათუმში მიმდინარე მოლაპარაკებების პარალელურად კავკასიის მთავრობის დაშინების და თავის მოთხოვნებზე დაყოლიების მიზნით, ოსმალეთმა საბრძოლო მოქმედებები წამოიწყო, რასაც ოსმალები მუსლიმ მოსახლეობაზე თავდასხმებისაგან დაცვით ამართლებდნენ და შედეგიც მიიღეს. ოსმალეთმა ჩრდილო-სამხრეთის საზღვარი სრულად თავის გავლენის ქვეშ მოაქცია.

IV თავი - ოსმალეთისა და საბჭოთა რუსეთის პოლიტიკა სამხრეთ კავკასიაში 1918 წელს.

ბრესტ-ლიტოვსკის ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ ოსმალეთმა კავკასიაში დასახულ მიზანს მიაღწია. კავკასიის ფრონტის გაძლიერებით და ისლამის არმიის ჩამოყალიბებით, ოსმალეთი ცდილობდა სამხრეთ კავკასიის ბოლშევიკებისაგან დაცვას, რადგან ერთა მეგობრობისა და თვითგამორკვევის ლოზუნგს ამოფარებული საბჭოთა რუსეთი ისევე ლამობდა სამხრეთ კავკასიის დამოჩილებას, როგორც, თავის დროზე ცარისტული რუსეთი. სამხრეთ კავკასიის გასაბჭოების პროცესი ბაქოთი დაიწყო, იქ ბოლშევიკური პროპაგანდა საკმაოდ ძლიერი იყო და მუსავათის პარტიას საკმარისი ძალა არ შესწევდა, რომ წინააღმდეგობა გაეწია. საბჭოთა რუსეთის ბაქოში ექსპანსია ოსმალეთის მიზნებს კატეგორიულად ეწინააღმდეგებოდა. ოსმალეთმა, პირველ რიგში, როგორც ერთი მოდგმის და ერთმორწმუნე აზერბაიჯანელების ბოლშევიკებისაგან დაცვის მოტივით, „პან-თურანული“ გეგმების განხორციელების მიზნით, შექმნა „ისლამის არმია“. გარდა, ამისა, ოსმალეთი აქტიურად მუშაობდა ბათუმის თავის საზღვრებში მოქცევაზე. მუსლიმ მოსახლეობაზე გავლენის მოხდების მიზნით რეფერენდუმი ჩაატარა, თითქოსდა მოსახლეობა ოსმალეთის იმპერიასთან შეერთებას ითხოვდა. ოსმალეთმა 1918 წლის 15 სექტემბერს ბაქოს აღებაც მოახერხა. ერთობისა და პროგრესის პარტიის წარმომადგენლების ფიქრობდნენ, რომ დიდი თურანის გეგმა თითქმის შესრულდა, თუმცა, ეკონომიკურად დაუძლურებულ ქვეყანას ძალა აღარ

შესწევდა ანტანტასთვის წინააღმდეგობა გაეწია და 1918 წლის 30 ოქტომბერს ხელი მოაწერა მუდროსის დროებით ზავს, რომლის მიხედვით ოსმალეთი ფაქტობრივად ანტანტის სახელმწიფოების მიერ იქნა დანაწილებული.

V თავი - თურქ ნაციონალისტებისა და ბოლშევიკებს შორის მოლაპარაკებების დაწყება.

თავში აღწერილი მიმდინარე მოვლენები თურქეთში ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის დაწყების პერიოდს ეხება. პირველ ქვეთავში ჩვენი მიზანია დავადგინოთ ქემალისტ თურქებსა და ბოლშევიკებს შორის მოლაპარაკებებში ჩართული პერონალიების ვინაობები, წარმოვაჩინოთ მოლაპარაკებების დინამიკა. მეორე ქვეთავში შევეცადეთ წარმოგვეჩინა ქემალისტებისა და ბოლშევიკების ალიანსის წინაპირობები. ოქტომბრის გადატრიალების შემდეგ მარქსიზმის იდეოლოგია ოსმალეთის პოლიტიკურ წრეებშიც გავრცელდა, 1918 წლიდან ასპარეზზე გამოჩნდნენ თურქი კომუნისტები. იქმნება სახალხო კომუნისტური პარტია, გამოიცემა გაზეთი „ახალი სამყარო“, რომელშიც იბეჭდება საბჭოთა მთავრობის მესვეურთა სიტყვით გამოსვლები. ამგვარად, ქემალისტებსა და ბოლშევიკების შეხვედრისთვის ნიადაგი, ფაქტობრივად, 1918 წლიდან უკვე მზადდება. ბოლშევიზმის იდეოლოგიის მიღება-არ მიღება დიდ აზრთა სხვადასხვაობას იწვევდა თურქ ნაციონალისტებში, ქემალისტებს შორის დიდი მსჯელობა მიმდინარეობდა, რამდენად მისაღები იყო და პასუხობდა წამოწყებული ნაციონალისტური მოძრაობის ინტერესებს საბჭოთა რუსეთთან ალიანსი, ბოლშევიზმის გავრცელების საფრთხე რაოდენ რეალური იყო. ანატოლიის ეროვნულ განმათავისუფლებელი მოძრაობის ლიდერები დიდი ყურადღებით აკვირდებოდნენ წითელი არმიის სამხრეთ კავკასიაში გადაადგილებებს. ამავე თავში აღწერილია 1920 წლის 26 აპრილის მუსტაფა ქემალ ფაშას ლენინისადმი თანამშრომლობის ოფიციალურად მოთხოვნის შემდეგ განვითარებული მოვლენები. აღნიშნულ თავში აღწერეთ ოფიციალური შეხვედრების დინამიკა, წარმოვადგინეთ ოფიციალური მომოწერა და ნოტები. სადისერტაციო

თემაში წარმოდგენილი ჰიპოთეზების დასადასრუტებლად ამ თავში ყურადღება გავამახვილებთ თურქულ და უცხოურ ისტორიოგრაფიაში არსებულ თეორიებზე, რომელიც დაგვეხმარა ისტორიული მოვლენების ინტერპრეტაციაში.

თავი VI - მოსკოვის კონფერენცია.

წინამდებარე თავში შევეცადეთ წარმოგვეჩინა ანგორას მთავრობასა და საბჭოთა რუსეთის მთავრობას შორის მოსკოვში მიმდინარე პოლიტიკური მოლაპარაკებების დინამიკა. სამხრეთ კავკასიაში პოლიტიკური ვითარების შესაფასებლად დაგვეხმარა მეჯლისის საიდუმლო სხდომების ოქმები და საბჭოთა რუსეთის საგარეო საქმეთა კომისრის ანგორის მთავრობისადმი მიმოწერა. მოსკოვის მოლაპარაკებების მიმდინარეობისას საბჭოთა რუსეთმა ოსმალეთს ვანისა და ბითლისის ტერიტორიების სომხეთისათვის დათმობა მოითხოვა. ანგორის მთავრობამ ამის საპასუხოდ ყარსის აღების გადაწყვეტილება მიიღო. ამავდროულად, დიდ ეროვნულ კრებაზე მიმდინარეობდა მსჯელობა არტაანისა და ბათუმის ოლქების დაპყრობის შესახებ. ანგორის მთავრობაში აქტიურად განიხილებოდა „ეროვნული აღთქმით“ გათვალისწინებული საზღვრების აღდგენის საკითხი, რომელიც ზუსტად ყარსს, არტაანს, ართვინსა და ბათუმის ოლქებს მოიცავდა. რუსეთ-ოსმალეთს მოლაპარაკებების დაწყების წინ საქართველოს მთავრობა ბეწვის ხიდზე გადიოდა. უსასოო მდგომარეობაში ჩავარდნილი ქართველი პოლიტიკოსები იმედს ოსმალეთზე ამყარებდნენ, მაშინ, როდესაც ეს უკასკნელი საბჭოთა რუსეთისგან დახმარებას ითხოვდა. საბჭოთა რუსეთის მხრიდან საქართველოს ოკუპაციის დაწყებისთანავე ოსმალეთის ჯარი ბათუმში შევიდა, თუმცა, იქ ფეხი ვერ მოიკიდა, რადგან მოსკოვში „მეგობრობისა და ძმობის შესახებ შეთანხმების“ ხელმოწერის შემდეგ ბათუმი საქართველოს საზღვრებში დარჩა. რამდენიმე თვის შემდეგ გაფორმდა ყარსის ხელშეკრულება, რომელშიც ორ სახელმწიფოს შორის ტერიტორიული საზღვრების დემარკაცია საბოლოოდ დასრულდა.

დასკვნა.

პირველ მსოფლიო ომის შემდეგ ოსმალეთის იმპერიას მცდარი წარმოდგენა შეექმნა საკუთარ შესაძლებლობებზე. „ახალგაზრდა თურქების“ სახით ახალგაზრდა, მეტნაკლებად ნაციონალიზმით შთაგონებული თაობა მოვიდა ხელისუფლებაში. შედეგად, სრულად კონსტიტუციური სისტემა ჩამოყალიბდა. მაგრამ ამ სისტემამ დიდი ხანი ვერ იარსება. ახალგაზრდა თურქებმა სულ რამოდენიმე წელიწადში სისტემა ერთპარტიულ დიქტატურად აქციეს. სათავეში ერთობისა და პროგრესის პარტია მოვიდა, რომლის ლიდერები პან-თურანული იდეოლოგიით იყვნენ შეპყრობილი, სურდათ „დიდი თურანის“ აღდგენა, ცდილობდნენ სამხრეთ და ჩრდილო-სამხრეთ საზღვრები საკუთარი პოლიტიკური გავლენის ქვეშ მოექციათ. „დიდი თურანი“, რომლის აღდგენასაც პან-ისლამისტები ოცნებობდნენ, კავკასიას, ყირიმს, ცენტრალურ აზიას, ასევე, ირანსა და ავღანეთსაც კი მოიცავდა. 1917 წელს თებერვლის რევოლუციის შემდეგ, როდესაც რუსეთის სათავეში ბოლშევიკები მოვიდნენ, ვლადიმერ ილიას ძე ლენინმა სამშვიდობო დეკრეტი გამოსცა, ბოლშევიკური რუსეთი უარს ამბობდა ოსმალეთის მიმართ იმპერიალისტური ინტერესების განხორციელებაზე, როგორც იყო კოსტანტინოპოლის დაპყრობა და ბოსფორისა და დარდანელის სრუტეებზე გავლენის მოპოვება. შექმნილი სიტუაციით ისარგებლეს „ერთიანობისა და პროგრესის“ პარტიის ლიდერებმა ბრესტ-ლიტოვსკის მოლაპარაკებებზე და თავისი მოთხოვნები წამოაყენეს. ოსმალები 1877-1878 წელს დაკარგული ტერიტორიების დაბრუნებას, სამი სანჯაყის : ყარსი, არტანისა და ბათუმის ოსმალეთის საზღვრებში მოქცევას და კავკასიის ფრონტიდან რუსული ჯარების მთლიან გაყვანას ითხოვდნენ, რაზეც ბოლშევიკები იძულებული გახდნენ დათანხმდებოდნენ და საზავო ხელშეკრულებაზე ხელი მოაწერეს. პოლიტიკური სიტუაცია შეიცვალა მუდროსის დროებითი ზავის(1918 წლის 30 ოქტომბერი) შემდეგ, როდესაც ოსმალეთის სახელმწიფო რთულ მდოგმარეობაში აღმოჩნდა, ანტანტის სახელმწიფოებმა მოახდინეს ქვეყნის დანაწილება და ოსმალეთმა კაპიტულაცია გამოაცხადა, დამარცხდა“ერთიანობისა და

პროგრესის“ პარტია, რომლის ლიდერები გერმანიაში გაიქცნენ. აღსანიშნავია, სწორედ ეს ლიდერები იდგნენ საბჭოთა რუსეთსა და თურქ ნაციონალისტებს შორის მოლაპარაკებების დაწყების ავანგარდში.

1919 წელს დაწყებულ თურქეთის ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას სათავეში ჩაუდგა ქარიზმატული, ჭკვიანი და პრინციპული ლიდერი- მუსტაფა ქემალ ფაშა, რომლის მოქნილი პოლიტიკის დამსახურებით თურქეთი იქცა თანამედროვე, წარმატებულ ქვეყნად. ეროვნულ-განმათავისუფლებელ ბრძოლის ლიდერთა შორის გამორჩეული ადგილი ქიაზიმ ყარაბეჯირს ეჭირა, რომელიც მუსტაფა ქემალ ფაშას მეტოქედაც მოიაზრებოდა. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მისი ხისტი და სხარტი გადაწყვეტილებების წყალობით, რომელიც ხშირად ანგორის მთავრობის პოლიტიკასთან წინააღმდეგობაშიც კი მოდიოდა, აღმოსავლეთის ფრონტზე პოლიტიკური და სამხედრო გამარჯვებების მოპოვება შეძლო.

საბჭოთა რუსეთსა და თურქ ნაციონალისტებს შორის სამხედრო-პოლიტიკური ალიანსი ორმხრივი ინტერესით იყო განპირობებული. ქემალისტებისათვის ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის დასაგვირგვინებლად ბრძოლისუნარიანი არმია და ფინანსური რესურსი ესაჭიროებოდათ. მუსტაფა ქემალ ფაშა კარგად იაზრებდა, რომ ბოლშევიკებთან პოლიტიკურ ალიანსში შესვლა თურქეთისთვის სახიფათო იყო, მაგრამ ბრძოლის წარმატებით დაგვირგვინებისათვის ქემალისტებს ძლიერი მოკავშირე სჭირდებოდათ. ბოლშევიკებს კი, ანატოლიაში წამოწყებული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა „მსოფლიო მჩაგრველი იმპერიალისტების“ წინააღმდეგ ბრძოლაში რევოლუციური იდეებისა და ბოლშევიკური იდეოლოგიის გავრცელების კარგ პერსპექტივად ესახებოდათ, გარდა იმისა, რომ ქემალისტები სამხრეთ კავკასიაზე პრეტენზიას უკვე აღარ აცხადებდნენ და რუსეთმა ადვილად შეძლო სამივე რესპუბლიკის გასაბჭოება.

დისერტაციის თემასთან დაკავშირებული პუბლიკაციების ნუსხა:

1. Ottoman policy in the South Caucasus - Trabzon and Batumi Conferences (1917-1918), 4th International Conference in Social Sciences, Athens, Conference Proceedings DOI: <https://www.doi.org/10.33422/4th.icsha.2023.04.008>
2. The Secret Diplomacy of Turk Nationalists and The Soviets In 1919, The 5th International Conference in Social Sciences, Paris, Caucasus Journal of Social Sciences, Vol. 16 No. 1 (2023)
3. ანგორის მთავრობის დიპლომატიის მოგონებები საქართველოს შესახებ (1920-1921 წწ.), II საერთაშორისო კონფერენცია „საქართველო და კავკასია“, კონფერენციის მოხსენებათა კრებული, 2023

University of Georgia

School of Arts and Humanities

PhD Program in History

Manuscript Copyright Protected

Tea Meshvelishvili

**Relations of the Ottoman Empire and the Angora government with Soviet
Russia in 1917-1921**

Synopsis

Of the thesis submitted on partial fulfillment for obtaining

academic degree of Doctor of History

(Specialty - **0222.1.1** - History)

Tbilisi

2024

The doctoral dissertation has been written at the Department of History, School of Arts and Humanities, University of Georgia.

Academic supervisor	Zurab Batiashvili Doctor of History, Associated Professor
Academic Supervisor	Salih Ucak Doctor of Philological Sciences, Associate Professor
Internal expert	Giorgi Sordia Doctor of History, Associated Professor
Invited Expert:	Roin Kavrelishvili Doctor of History, Professor
Invited Expert	Zaza Tsurtsumia, Doctor of History, Professor
Chairman of the Board	Tsira Chikvaidze, Doctor of History, Professor
Council member	Lali Pirtskhalava, Doctor of History, Professor

The dissertation defense will be held in 2024, 8 April

Address: Tbilisi, Kostava 77a, auditorium #519.

The dissertation can be viewed in the library of the University of Georgia.

A copy of the dissertation is available at the library of the University of Georgia.

The synopsis was sent 29 February, 2024

Secretary of Dissertation Council Natia Manjikashvili

Importance and Relevance of the research topic:

Following the Bolshevik coup between 1917 and 1918, the power dynamics in the South Caucasus underwent a significant change. The Young Turks government, which rose to power in the Ottoman Empire, had aspirations of controlling not only the Caucasus but also Crimea and Central Asia. After the publication of the peace decree by Soviet Russia, the Ottomans started peace negotiations in the South Caucasus. However, this was a trick and, in fact, the "Young Turks" government, informed by pan-Turanian ideas, planned to restore the "Greater Turan", which should stretch from the Caucasus to Central Asia. The Ottoman government attempted to apply the principle of self-determination of nations, which was announced by Soviet Russia. As the Brest-Litovsk peace negotiations began, the Ottoman government demanded the withdrawal of Soviet Russian troops from the territories that were lost as a result of the Russo-Ottoman war in 1877-1878. The Ottomans had to resist the South Caucasus Commissariat, which made the years of 1917-1918 particularly difficult for them. Following the Declaration of Independence, the republics of the South Caucasus were faced with the challenge of repelling the aggressive imperialist actions of the Ottoman Empire and Soviet Russia. However, the situation changed after the temporary armistice of Mudros on October 30, 1918, when the Entente countries divided the Ottoman territories. At this particular moment, Mustafa Kemal and his associates emerged on the political scene, and the national liberation movement commenced in the Ottoman Empire. To succeed in their cause, the Kemalists required an ally who shared their interests and could provide dependable support. During the fight against imperialism, Soviet Russia initiated an ideological propaganda campaign among Muslim peoples which proved to be crucial for the success of the struggle. Despite being in a difficult position due to the serious threat of the White movement on its southern borders, Soviet Russia was the only reliable guarantee for the success of the struggle. The Bolsheviks saw the national liberation movement in Anatolia as a way to promote socialism. They found

the idea of propagating their ideology to fight against imperialism and protect oppressed nations quite appealing. As a result, the Bolshevik government formed an alliance with the Kemalist Turks, driven by mutual interest. This alliance had a significant impact on the world order and determined the fate of the republics in the South Caucasus. Soviet Russia was able to quickly establish Soviet rule in the South Caucasus republics, while the Angora government was compelled to abandon its plans of territorial expansion under the "national covenant" in exchange for assistance.

The importance of the research topic lies in the fact that Georgian researchers studying the years of Georgia's independence face a shortage of Ottoman archival documents or memoirs. Similarly, Turkish historians often misinterpret Menshevik Georgia's foreign policy and subsequent Sovietization issues, and offer a one-sided evaluation of historical events. Unfortunately, researchers are unable to access Georgian or Ottoman sources in many cases due to the language barrier.

Research goals and objectives:

1. What factors and historical processes led to the alliance of Turkish nationalists and Soviet Russia;
2. What geopolitical influence did this alliance have on the South Caucasus republics? Our goal is to show the attitudes and views of the military and political figures involved in the political processes;
3. The dynamics of changes in the borders of the South Caucasus in terms of the relationship between nationalists and Bolsheviks;
4. Representing and confronting the interests of the Soviet government and the Angora government;

Source knowledgebase of the work

The primary source of information for this qualification paper is documents circulated within the Turkish scientific community, as well as documents

preserved in Turkish archives and later published as a collection by the General Staff and the Turkish National Mejlis. Additionally, periodicals published between 1917-1921, such as Tercüman ı Hakikat, Vakit, Tasvir-i Efkâr, and Hakimiyet-i Milliye, have been consulted. The existing scientific literature related to the discussed problem has also been used as a reference in this paper.

The results of the study are as follows:

1. After the October coup, the Ottomans took advantage of the situation. They attempted to regain the status quo by strengthening their positions in the South Caucasus during 1877-1878 and existing status quo.
2. In 1917-1918, the Ottoman Empire fortified its northeastern border to prevent the spread of Bolshevism into the South Caucasus region.
3. After signing the peace agreement in Mudros, patriotic forces emerged in the weakened Ottoman state. However, they were divided by the Entente states, who initiated the national liberation struggle. To ensure the success of this struggle, it was necessary to establish a connection with a partner who shared the same interests and would accept the condition of military assistance. In this context, Soviet Russia was the most suitable ally in the fight against the imperialists.
4. The Turkish nationalists and the Bolsheviks shared common interests while struggling against imperialist states. It was an excellent opportunity for Soviet Russia to transform the Ottoman pan-Islamic ideology into a revolutionary context. It spread the national liberation movement that had started in Anatolia as its ideology. As they concentrated on common tasks, ideological differences faded, forming an alliance between the two powers.
5. The Kemalist government posed no more threat to Soviet Russia in the South Caucasus region. This was because the Angora government had accomplished the initial task of liberating the nation and safeguarding its interests. Therefore, Soviet Russia efficiently brought the South Caucasus republics under its control.

6. The alliance between Kemalist Turkey and Soviet Russia was due to geopolitical necessity, and a long-term partnership between secular Turkey and Communist Soviet Russia was unthinkable due to radical ideological differences. The scientific novelty of the work and the main results of the research:

The Scientific novelty of the paper and research results:

The scientific novelty of the research is related to the subject's topicality. Ottoman archival materials published in collections, memoir works, and periodicals are presented in the dissertation work, which determines its importance. We tried to use the archival documents in the Turkish scientific circulation and eliminate the gap in the Georgian historiography of the years of Georgia's independence.

The research results of the dissertation are as follows:

1. After the October coup, the Ottomans found themselves in a favorable situation. When Soviet Russia published a peace decree, Turkey took the initiative to start peace negotiations in the Caucasus. However, this move could be seen as a trick, as the "Young Turks" government was obsessed with pan-Turanian ideas and planned to restore the "Great Turan." Their plan was to create a vast territory stretching from the Caucasus to Central Asia. All of the demands made by the Ottomans were met, and as a result of the annexation of Kars, Artaan, and Batumi, the Ottoman Empire's power and influence increased even more. This strengthening of the Ottomans in the South Caucasus was met with a strongly negative assessment from the leadership of Soviet Russia.

2. In 1917-1918, the Ottoman Empire took measures to protect and strengthen its northeastern border. The government of the Young Turks was concerned about the potential spread of Bolshevism in the South Caucasus region, so they created the Islamic Army. The primary objective of the army was to safeguard the Muslims in the Middle East. Additionally, the decision to establish the

army was in line with the idea of restoring "Great Turan". During 1917-1918, the South Caucasus region of Azerbaijan was on the radar of Soviet Russia due to its rich natural resources in Baku. However, the Soviet government was working in contradiction to the policies of the local government of "Young Turks". This was because the South Caucasus was being Sovietized while the economy of Soviet Russia was on the brink of collapse.

3. Following the peace of Mudros, patriotic groups emerged in the weakened Ottoman empire. These groups were divided by the Entente states, who initiated the national liberation struggle. To achieve success in this struggle, it was essential to establish an alliance with a group that shared the Turkish nationalists' interests and was willing to provide military assistance. During the negotiations, two camps of Turkish nationalists were involved. On one hand, there were representatives of Mustafa Kemal, and on the other, representatives of the Karakhol organization. Soviet Russia was considered the best partner in the fight against the imperialists.

4. Prior to the official negotiations, the leaders who were part of the national liberation struggle had discussions about the potential perils of Bolshevism spreading. Mustafa Kemal, through a pragmatic and diplomatic approach, successfully averted this danger by forming an alliance with Bolshevik Russia that was based on the interests and geopolitical needs of his country. The Turkish nationalists and the Bolsheviks shared a common interest in fighting against the imperialist states. The Soviet Russia saw it as an opportunity to turn the Ottoman pan-Islamic ideology into a revolutionary one and promote the national liberation movement that had begun in Anatolia as their own ideology. As they focused on common tasks, ideological differences faded, and the two powers formed an alliance.

5. The Kemalist government no longer posed a threat to Soviet Russia in the South Caucasus. This was because the Angora government's first priority was to successfully establish national liberation and protect the country's interests. As a result, Soviet Russia was able to effectively implement its plan to sovietize the

South Caucasus republics. The state borders were officially established through a treaty signed in Moscow in 1921 and later with the Treaty of Kars. According to this agreement, Soviet Russia made some concessions and acknowledged Kars-Artan as part of the Ottoman Empire, while retaining Batumi within the territorial borders of Soviet Georgia.

6. The alliance between Kemalist Turkey and Soviet Russia was due to geopolitical necessity. However, a long-term partnership between secular Turkey and Communist Soviet Russia was unlikely due to radical ideological differences. The significance of our research lies in the limited availability of Ottoman archival documents and memoirs in the Georgian historiography during the years of Georgia's independence. Our objective was to comprehensively present the Kemalist-Soviet relations through primary sources and highlight factual evidence that supports our hypotheses, rather than presenting interpreted events.

Methodology:

The dissertation is based on qualitative research methods. In particular, we use the descriptive and historical event interpretation methods to support our hypotheses. Using the mentioned methodology helped us:

1. To present the reasons for the alliance of Bolsheviks and Turkish nationalists in the historical context;
2. To arrange historical facts systematically and draw logical conclusions based on reasoning;
3. After analyzing both Ottoman and Soviet sources, it is necessary to develop argumentative perspectives.

The practical significance of the work

The thesis examines the relationship between the Ottoman and Angora governments and Bolshevik Russia during 1917-1921. This study can be used by researchers studying the history of Georgia's independence during this

period. The work will also provide insight into the unity of Kemalists and Bolsheviks between 1918-1921 for those interested.

The structure and volume of the work

The thesis contains 139 pages, an introduction, six chapters, and a conclusion.

Introduction

The introduction of the dissertation explains the research topic's relevance, goals and objectives, hypotheses, scientific novelty, and primary findings.

Chapter I - Literature Review

In preparation for the dissertation, we identified the main direction of research and conducted a literature review to reinforce our hypotheses. Our study primarily relied on primary historical sources, which we sourced from the Turkish General Staff Archive and the Archive of the Commissar of Foreign Affairs of Soviet Russia. Additionally, we consulted memoir literature and periodicals to support our research. The literature was systematized and divided into archival material, memoirs, scientific literature, and the press. While working on the thesis, a strong emphasis was placed on the memoir literature, such as the memoirs of one of the prominent leaders of the national liberation struggle - Kiazim Karabekir, the first ambassador of Angora to Soviet Russia, General Ali Fouad Jebesoi. Collections of Mustafa Kemal's speeches and addresses, as well as speeches and articles of Giorgi Chicherin, the Commissar of Foreign Affairs of Soviet Russia, helped us to prove the hypotheses. The collection of documents on the foreign policy of the South Caucasus and Georgia, as well as the collection of documents on the foreign policy of Soviet Russia, occupy a prominent place in the thesis. In order to enhance our understanding of the political landscape of the South Caucasus during the Ottoman and later Angora authorities, and to present a comprehensive view of the political discussions surrounding the Ottoman-Russian borders since 1914, we relied on a set of archival documents that were issued by the Turkish General Staff. Collections of Resolutions of the Grand National Assembly and

Minutes of the Secret Assembly covering 1920-1921. In the thesis, the existing studies in Turkish historiography related to our research topic are used, and the historiographic base of foreign and Russian researchers is reviewed.

Chapter II - Ottoman Empire during the First World War

The place and role of the Ottomans in the First World War are presented in several subsections and include an overview of the international situation before the start of the First World War, the reasons that led to the involvement of the Ottomans in the First World War are presented, one of the first chapter's sub-chapters is devoted to the Armenian community in the Ottoman Empire during the First World War because Armenian separatism was a good tool for both Tsarist Russia and Soviet Russia to implement their imperialist intentions. During the First World War, the Bosphorus and Dardanelles Straits issue became relevant. The highest circles of tsarist Russia already said that the time had come to capture Constantinople. Along with Tsarist Russia, Britain and France had an ambitious plan to conquer Constantinople. In March-April 1915, correspondence and face-to-face meetings took place between France, Britain, and Russia, during which the parties tried to reach an agreement on the Straits and the issue of Constantinople. The situation changed after the October coup in 1917, during which the Ottomans were allowed to withdraw from the war and retain their territories. The Bolshevik government at the head of the state refused to divide the Ottoman Empire and demanded the start of peace negotiations to conclude a truce.

Chapter III - Ottoman policy in the South Caucasus

In the mentioned chapter, several hypotheses are discussed. Our hypothesis suggests that after the October coup, the Ottomans aimed to increase their influence in the Caucasus and weaken Soviet Russia. This was because Soviet Russia was encouraging Armenian separatism and demanding the transfer of lands to Armenia. After suffering defeat at the Brest-Litovsk, Trabzon, and Batumi peace talks, the Ottomans managed to meet all their demands. In this chapter, we analyzed historical documents related to the South Caucasus and

Georgia, as well as documents about the foreign policy of the Soviet Union. These documents helped us to strengthen our hypotheses. After the October coup, there was a need to initiate peace talks on the Caucasus front. The Ottomans conducted negotiations with the South Caucasus Commissariat and all of their demands were met. After annexing Kars, Artaan, and Batumi, the Ottoman Empire's influence and power increased considerably. During the ongoing negotiations in Trabzon and Batumi, the Ottomans launched hostilities to intimidate the Caucasian government and persuade them to their demands. The Ottomans justified their actions as protecting the Muslim population from attacks and ultimately gained control over the entire north-south border.

Chapter IV - The policy of Ottoman and Soviet Russia in the South Caucasus in 1918

After the signing of the Treaty of Brest-Litovsk, the Ottoman Empire achieved its objective in the Caucasus region. In an attempt to safeguard the South Caucasus from the Bolsheviks, the Ottoman Empire reinforced the Caucasus Front and established the Islamic Army. The Soviet Russia, using the slogan of friendship and self-determination of nations, aimed to subjugate the South Caucasus, just as the Tsarist Russia did at that time. The process of Sovietization in the South Caucasus began with Baku, where the Bolshevik propaganda was strong and the Musavati party was not strong enough to resist it. The expansion of Soviet Russia into Baku was in direct opposition to Ottoman goals. The Ottomans, in order to protect the Azerbaijanis from the Bolsheviks, first created the "Army of Islam" and implemented the "Pan-Turanian" plans for the unification of the nation. The Ottomans put in a lot of effort to transform Batumi into a paradise. They even organized a referendum to make it seem like the Muslim population was demanding to be a part of the Ottoman Empire, in order to have an influence on them. On September 15, 1918, the Ottomans were successful in capturing Baku. The representatives of the Unity and Progress Party thought that the Great Turan plan was almost fulfilled; however, the economically weakened country could no longer resist the

Entente, and on October 30, 1918, it signed the temporary armistice of Mudros, according to which the Ottoman Empire was divided by the Entente states.

Chapter V - The beginning of negotiations between the Turkish nationalists and the Bolsheviks

The chapter describes ongoing events that took place at the beginning of the national liberation movement in Turkey. In the first sub-chapter, our aim is to identify the individuals involved in the negotiations between the Kemalist Turks and the Bolsheviks, and present the dynamics of the negotiations. In the second sub-chapter, we discussed the conditions that led to the alliance between the Kemalists and the Bolsheviks. Following the October coup, Marxist ideology gained popularity in the political circles of the Ottoman Empire. Turkish communists emerged on the scene in 1918, and they formed the People's Communist Party and published the newspaper "Akhali Yuvani". The newspaper printed speeches of the leaders of the Soviet government. These developments prepared the ground for the meeting of the Kemalists and the Bolsheviks since 1918. The ideology of Bolshevism created a significant difference of opinion among Turkish nationalists, resulting in a great debate among Kemalists. They were unsure about the acceptability of aligning with Soviet Russia and whether it would benefit the nationalist movement. Additionally, they were uncertain about the potential threat of Bolshevism's spread. The leaders of the National Liberation Movement of Anatolia kept a close eye on the movements of the Red Army in the South Caucasus. In this particular chapter, we discuss the events that occurred after Mustafa Kemal requested cooperation with Lenin on April 26, 1920. We provide official transcripts and notes of these meetings and analyze the dynamics of the discussions. Additionally, we draw upon existing theories in both Turkish and foreign historiography to help us interpret the historical events and draw conclusions regarding the hypotheses presented in the thesis.

Chapter VI - The Moscow Conference

In this chapter, we aimed to outline the political negotiations between the governments of Angora and Soviet Russia in Moscow. We analyzed the political situation in the South Caucasus with the help of transcripts from the secret meetings of the Mejlis and correspondence from the Commissar of Foreign Affairs of Soviet Russia to the government of Angora. During the negotiations in Moscow, Soviet Russia demanded that the Ottomans cede the territories of Van and Bitlis to Armenia. In response, the Angora government decided to take over Kars. At the same time, the Great National Assembly discussed the conquest of the Artaan and Batumi districts. The Angoran government was discussing the possibility of restoring the borders outlined in the "National Covenant." These borders would include the Kars, Artaan, Artvin, and Batumi districts. Meanwhile, the Georgian government crossed the Bebsvi Bridge before beginning negotiations with Russia and the Ottoman Empire. The Georgian politicians, who found themselves in a difficult situation, turned to the Ottoman Empire for help. At the same time, the Ottoman Empire was requesting assistance from the Soviet Union. After Soviet Russia occupied Georgia, the Ottoman army attempted to enter Batumi. However, they were unable to do so because Batumi remained under the control of Georgia due to the "Agreement on Friendship and Fraternity" signed in Moscow. A few months later, the Kars Treaty was signed, and the territorial borders between the two states were finally demarcated.

Conclusion

Following the First World War, the Ottoman Empire had an overestimation of its capabilities. A new generation, largely influenced by nationalism, rose to power known as the "Young Turks". They established a fully constitutional system, which unfortunately didn't last long. Within a few years, the Young Turks transformed the system into a one-party dictatorship. A political party known as the Party of Unity and Progress emerged, with leaders who were committed to the pan-Turanian ideology. Their ultimate goal was to restore "Greater Turan" and exert their political influence on the southern and north-south borders. The vision of "Greater Turan" included the Caucasus, Crimea,

Central Asia, Iran, and even Afghanistan. This was a dream shared by Pan-Islamists who hoped to see the region united once again. Following the February Revolution of 1917, the Bolsheviks came to power in Russia. Upon taking office, Vladimir, the son of Ilya Lenin, issued a peace decree. Bolshevik Russia refused to pursue imperialist interests against the Ottomans, such as the conquest of Constantinople, and to gain influence over the Bosphorus and Dardanelles Straits. During the Brest-Litovsk talks, the "Unity and Progress" party leaders used the situation to their advantage and made demands. The Ottoman Empire demanded the return of territories they lost in 1877-1878 and the inclusion of three provinces, namely Kars, Artaan, and Batumi, into their borders. Additionally, they also insisted on the complete withdrawal of Russian troops from the Caucasus front. The Bolsheviks had no choice but to agree, and they signed an armistice. After the temporary ceasefire of Mudros on October 30, 1918, the political situation changed drastically for the Ottoman state. The Entente states divided the country and the Ottoman Empire announced its surrender; the "Unity and Progress" party was defeated, and its leaders fled to Germany. It's worth noting that these leaders played a key role in initiating negotiations between Soviet Russia and Turkish nationalists.

The Turkish national liberation movement, established in 1919, was led by an intelligent, principled, and charismatic leader named Mustafa Kemal. Thanks to his flexible policies, Turkey transformed into a modern and prosperous country. Kyazim Karabekir, who was among the leaders of the national liberation struggle, is also considered a prominent figure and a rival of Mustafa Kemal. His inflexible and short-sighted decisions often contradicted the Angora government's policies, but he still achieved political and military victories on the eastern front. The military and political alliance between Soviet Russia and Turkish nationalists was formed due to mutual interest. The Kemalists required a competent army and financial resources to successfully conclude their national liberation struggle. Mustafa Kemal, the leader of the Kemalists, was aware of the risks involved in forming a political alliance with the Bolsheviks. Nonetheless, the Kemalists needed a strong ally to ensure the success of their

struggle. The Bolsheviks viewed the national liberation movement initiated in Anatolia as a promising opportunity to disseminate revolutionary ideas and Bolshevik ideology in the battle against the "world oppressing imperialists." However, the Kemalists relinquished their claims on the South Caucasus, and Russia rapidly succeeded in sovietizing all three republics.

List of publications related to the thesis topic:

1. Ottoman policy in the South Caucasus - Trabzon and Batumi Conferences (1917-1918), 4th International Conference in Social Sciences, Athens, Conference Proceedings DOI:
<https://www.doi.org/10.33422/4th.icssha.2023.04.008>
2. The Secret Diplomacy of Turk Nationalists and The Soviets In 1919, The 5th International Conference in Social Sciences, Paris, Caucasus Journal of Social Sciences, Vol. 16 No. 1 (2023)
3. Memoirs of an Angora government diplomat on Georgia (1920-21), II International Conference "Georgia and the Caucasus": Reports Collection, 2023